

BSOBAC – Bacheloroppgave våren 2024

Hvordan fritidstilbud kan fungere som en arena for utvikling og inkludering for barn og unge.

University of
Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Sted/Dato:

Stavanger/15.05.2024

Kandidatnummer:

4042

Antall ord:

9984

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	2
1.1	Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema.....	2
1.2	Forforståelse, til problemstilling.....	2
1.3	Begrepsforklaring og presisering av oppgaven	3
1.4	Sosialfaglig relevans	4
1.5	Oppgavens oppbygging.....	4
2.0	Teori	5
2.1	Bronfenbrenner	5
2.2	Folkehelsearbeid	7
3.0	Metode	8
3.1	Fremgangsmåte.....	8
3.2	Analyse.....	16
4.0	Resultater	17
4.1	Skolearbeid og sosioøkonomisk status vs. Idretten	17
4.2	Sosial bakgrunn og sosioøkonomisk status.....	18
4.3	Ungdomshus ikke effektivt på tilfredsheten av nærmiljøet	19
5.0	Diskusjon	19
5.1	Sosioøkonomisk status som en utfordring til tilbudene	20
5.2	Utfordringer ved deltakernes sosiale bakgrunn på ungdomshus/fritidsklubber	22
6.0	Konklusjon	24
	Referanser	25

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema

Idrett og fritidsaktiviteter kan være en stor bidragsyter til at barn og unges oppvekst inn mot det voksne liv blir bedre. I stortingsmeldingen fra 2015 vil regjeringen styrke den nasjonale folkehelsen ved å sette lys på ulike faktorer som bidrar til god helse, samtidig legge vekt på forebygging til nedsatt folkehelse. God helse er nødvendigvis ikke bare fraværet av sykdom, men det å kunne mestre livets utfordringer, noe som kan bidra til livsglede, mening og overskudd når sykdommen rammer oss (Meld. St. 19 (2014- 2015), 2015, s. 9). Arbeidet med folkehelse omhandler både om å fremme livskvalitet og trivsel ved å også fremme deltakelsen i sosiale arenaer og felleskap. Dette kan bidra til følelsen av tilhørighet og mestring, noe som kan spille inn mot det å forebygge mot sykdom, nedsatt funksjonsevne og psykiske- og sosiale problemer (Meld. St. 19 (2014- 2015), 2015, s. 9). Målet er at flere skal oppleve god psykisk helse, og de sosiale forskjellene skal reduseres. Dette kan gjøres ved å skape et samfunn som er inkluderende, og fremmer psykisk helse gjennom mestring, tilhørighet og opplevelse av mestring. For folkehelsepolitikken er det derfor viktig at man setter tiltak til forebygging av ensomhet, samt fremmer psykisk helse som en viktig del av folkehelsen (Meld. St. 19 (2014- 2015), 2015, s. 9). Mye tyder på at det for noen år siden var klart fremmet i folkehelsemeldingen at regjeringen ville arbeide aktivt med forebygging av psykisk helse og bedre den nasjonale folkehelsen. Interessen min for å undersøke dette mer ligger til grunn for denne oppgaven. Det å delta i fritidsaktiviteter som er felles er viktig for byggingen av felleskap, identitet og mestring. Aktivitetene bidrar til at barn og unge skaffer seg ferdigheter og erfaringer som har betydning senere i livet (Folkehelseinstituttet, 2022). Forståelsen av dette kan være at idrett og fritidsaktiviteter er en arena som kan gi sosiale ressurser til barn og unge, og deretter gi positiv effekt senere i livet deres. Temaet i denne oppgaven er: barn og unges utvikling ved hjelp av fritidstilbud, og den inkluderende effekten av tilbudene.

1.2 Forforståelse, til problemstilling

Idrett og fritidsaktiviteter kan menes å være en sosial gode, men har muligens disse aktivitetene mer å si for barn og unges utvikling? Fra min barndom var både idretten jeg drev med og de felles aktivitetene en gode ved siden av skole. Idretten koster penger for foreldre, både i utstyr og medlemskontingent. Samtidig har jeg erfart senere at den fellesskapsfølelsen og nettverksbyggingen har vært viktig i min utvikling. Man vet at det finnes forskjeller når det

kommer til deltakelse i tilbudene, hvilke aktiviteter som man deltar i og hvor ofte deltakelsen er. Forskjellene er blitt forklart som foreldrenes økonomiske og sosiale bakgrunn. Dette kalles gjerne for «sosioøkonomisk status» (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016, sitert i Jacobsen et al., 2021, s. 7). Det er grunn til å tro at sosioøkonomiske situasjoner spiller en vesentlig rolle i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det er sett en økende andel barn og unge i Norge som vokser opp i hjem med lavinntekt, flertallet her er familier med innvandrerbakgrunn men andelen av norske familier har også vokst (Epland & Normann, 2019, sitert i Jacobsen et al., 2021, s. 7). Dette er også en relevant faktor inn i oppgaven min, som ikke bare handler om hvordan deltakelsen kan ha en funksjon til utvikling, men også hvem som deltar. Problemstillingen i denne oppgaven er: *Hvordan fritidstilbud kan fungere som en arena for utvikling og inkludering for barn og unge.*

1.3 Begrepsforklaring og presisering av oppgaven

Som nevnt har oppgaven en satt problemstilling, men ordlyden i den kan fungere bredt. For å kunne treffe de formelle kravene i oppgaven er jeg nødt til å presisere oppgaven, noe som gjerne blir mer synlig i artiklene jeg har valgt ut. Samtidig er det relevant å forklare hva som inngår i begrepene «utvikling» og «inkludering». *Utvikling* om begrep kan være ganske bredt, så avgrensingen her vil være på det sosiale planet. Ivar Frønes (2021) skriver om de første ungdomskubbene i Oslo som trakk ungdommene til seg. Målet og formen var nødvendigvis ikke tilbudet om aktiviteter, men at det skulle være en arena for sosialt læringsmiljø.

Ungdommene kom for å være sammen med mennesker på sin alder, og dette var grunnleggende for klubbens ideologi, utforming og metode (Frønes, 2021, s. 4). Begrepet *inkludering* er kanskje noe mer presiserende enn utvikling, samtidig sett i lys av de sosiale forholdene er det relevant å se på hvem som står ansvarlig for inkluderingen. Er det barna selv? De voksne? Staten? Det er nok mange «sider» av saken her, og hvem som egentlig er ansvarlig kan være vanskelig å plukke opp. FHI (2022) har en teori på deltakelsen hvor de har tatt utgangspunkt i en undersøkelse fra Ungdata. Deltakelsen ses å ha sammenheng med tilgangen til økonomiske og kulturelle ressurser i hjemmet. De økonomiske ressursene til foreldrene har spesiell sammenheng med deltakelsen i idretten, mens de kulturelle ressursene har mer sammenheng med andre typer tilbud som dans, musikk og kunst (Folkehelseinstituttet, 2022). Frønes bygger videre på dette ved å forklare at ungdomskubbene mente at gratis adgang var viktig for rekruttering, samtidig som den ideologiske forankringen var at klubbene representerte aktiviteter på egne premisser. Dette i

motsetning til at de andre kommersielle tilbudene, at klubbene var styrt av ungdommene selv (Frønes, 2021, s. 3). Oppgaven vil altså bygge seg på disse begrepene, med forbehold at det kan finnes andre relevante fagbegreper for å forklare fenomenene.

1.4 Sosialfaglig relevans

Tidligere i teksten har folkehelsen vært sentral inn mot temaet, dette vil fortsette inn i relevansen til det sosialfaglige. Idrett og fritidsaktiviteter kan se ut til å være en del av folkehelsearbeidet. Arbeidet er utfordrende fordi bestemmelsene ikke er klare og de tradisjonene for hvilke arenaer og aktører ansvaret er på er uklart. Ansvaret kan ofte være fragmentert og delt på mange, derfor kan det bli pulverisert (Garsjø, 2022, s. 62). Aktører som politikere, profesjonsutøvere, det private næringslivet og privatpersoner kan sies å være de aktørene og arenaene som innehar en viktig rolle og ansvar i det forebyggende og helsefremmende arbeidet. Både helse- og sosiale problemer har sitt opphav og løsning på andre arenaer enn helse- og sosialsektoren (Garsjø, 2022, s. 65). Det kan se ut til ved dette at arbeidet er fordelt på ulike aktører og arenaer, slik at det helhetlige forebyggende og helsefremmende arbeidet ikke blir ansvar fraskrevet hos noen men er et samlet samfunnsansvar. Når det kommer til den fysiske aktiviteten, ofte korrelert med idretten, kan man se at det har et klart helsefremmende bidrag. Å være fysisk aktiv bidrar til mental og kroppslig overskudd, samtidig som det kan motvirke depresjon og styrke selvbildet (Mæland, 2021, s. 195). Abraham Maslow hadde en teori om de fundamentale menneskelige behovene. Behovene var ikke nødvendigvis tilgangen til mat og drikke, men sett mer mot det sosiale. Trygghet, kjærlighet, fellesskap, vennskap og respekt er de ulike behovene som Maslow la frem (Maslow, 1943, sitert i Mæland, 2021, s. 202). Disse behovene dekkes gjerne av personer innad i familie, venner, naboer og arbeidskolleger. Dette blir gjerne omtalt som det sosiale nettverket (Mæland, 2021, s. 203). Nettverket kan ha virkninger og beskyttelse mot sykdom og nedsatt helse, samtidig som det har en viss funksjon. Den viktigste funksjonen er å gi mennesker følelsesmessig kontakt og støtte, trøst og oppmuntring, og det å vite at det er personer som er glad i deg. Alle disse er vesentlige for egen evne til å mestre motgang og tap (Mæland, 2021, s. 203). Det er altså en grunn til å tro at det sosiale nettverket og helsefremmende arbeidet er en viktig del av utviklingen og inkluderingen til barn og unge.

1.5 Oppgavens oppbygging

For å strukturere og bygge opp teksten tok jeg i bruk Rognsaa (2020) som skriver mer generelt om hvordan en bacheloroppgave skal se ut. En bacheloroppgave, enten skrevet alene

eller med noen, er en krevende affære. Målet er at du skal kunne undersøke et emne, lære noe av dette emne og formidle det i en oppgave (Rognsaa, 2020, s. 15). Utformingen av min oppgave vil basere seg på stegene i denne boken. Oppgaven vil inneholde en teoridel som sammen med innledningen vil belyse litteraturen og pensumet som vil bli brukt. Teorien vil også bli brukt i et diskusjonskapittel senere. Videre kommer det et metodekapittel som skal systematisert belyse søk i databasene som er brukt, og illustreres i tabell. Kapittelet vil også inneholde en analysedel med tolkning. Arbeidsprosessen vil også være nøyaktig presentert. Etter metodekapittelet vil det være en resultatdel som skal belyse de funnene som kom frem i de valgte artiklene. Neste del vil omhandle diskusjon av de funnene som ble belyst i resultatdelen, knyttet opp til litteraturen og pensumet i teoridelen. Avslutningsvis kommer det en konklusjonsdel som skal trekke en rød tråd tilbake til problemstillingen.

2.0 Teori

2.1 Bronfenbrenner

For å se nærmere på barns utvikling er Urie Bronfenbrenner (1979) en viktig brikke. Han har sett på barns utvikling og satt de inn i en samfunnsmessig kontekst. Hvordan barn blir påvirket av vårt komplekse samfunn har han gjort rede for i sin bioøkologiske modell, hvor det helhetlige bildet av faktorene i barnas sosialisering er sentralt. Modellen omhandler fire ulike samfunnsnivå som har gjensidig påvirkningsrelasjoner, mikro-, meso-, ekso-, og makronivå (Helgesen, 2021, s. 178). Bronfenbrenner kombinerte sosiologisk teori og utviklingspsykologi for å forme denne teorien. Teorien baserte seg på miljøer som sto i et likt påvirkningsforhold til hverandre (Kvello, 2012, s. 65–66).

Mikrosystemet omhandler de sosiale arenaene som barna er i direkte kontakt med andre mennesker. Dette så være familie, skole, barnehage eller fritidsaktiviteter. Her utfører gjerne barna ulike aktiviteter og er i ulike relasjonelle situasjoner, samt at de innehar ulike roller. Bronfenbrenner la frem ulike kriterier for dette nivået, og den foregående samhandlingen, for å fremme barns utvikling. Samhandlingen må være gjensidig, noe som gjøres ved at de ulike partene tilpasser seg den andre. Samtidig er det viktig at den subjektive opplevelsen til barna blir tatt på alvor, noe som kan være med på å forebygge at vi handler etter det vi ønsker at barna skal oppleve. Det må også forekomme en realistisk maktbalanse mellom barn og voksen, da de voksne naturlig innehar mest makt i relasjonen. Ved å fremme en mer nyansert maktbalanse, og la barna få mer og mer ansvar etter hvert som de modner, kan barna få

medvirke i beslutninger som angår dem (Helgesen, 2021, s. 178). Kvello (2012) bygger videre på Bronfenbrenners teori, innad i mikronivået. Han skriver at gode relasjoner er viktig, og at det gjerne innebærer gjensidighet, følelsesmessig engasjement og at det varer over tid slik at de dype relasjonene kan forekomme (Kvello, 2012, s. 66). Videre går Kvello inn på aktivitetene som utføres på arenaene, og hvordan disse bør variere for å fremme utvikling. Her er det gjerne tre hovedtyper som fremkommer: aktiviteter barnet gjør alene, aktiviteter barnet gjør sammen med andre, og aktiviteter barnet observerer andre gjør (Kvello, 2012, s. 66). Aktivitetene barnet gjør alene utvikler ferdigheter eller egenskaper som skal læres å beherskes og automatiseres, eller perfektioneres. De aktivitetene som gjennomføres sammen med andre barn har en sosialiserende utvikling i seg. Til slutt de aktivitetene barnet observerer andre bedriver handler om modellering (Kvello, 2012, s. 66). Eksponering for andre roller i en sosial setting er et annet viktig element. Det kan inneholde at barnet får anledninger til å utforske andre perspektiver i sosiale forståelser, slik at det kan være med på å utvikle barnets selvbilde, identitet, verdivalg og holdninger. Det å ha forståelse om ulike roller bygger på ferdighets- og kompetanseutvikling. Alle roller har ting som må mestres, og derfor er det kompetanseutviklende (Kvello, 2012, s. 67).

Mesosystemet omhandler barn på ulike arenaer samtidig. Man kan se det på den måten at når et spebarn går inn i et nytt mikrosystem utenfor kjernefamilien, oppstår det som kalles for mesosystem. Mesosystemet er altså minimum to eller flere mikrosystemer. Mesosystemet brukes som et analysepunkt når det kommer til måling av barns oppvekstmiljø (Kvello, 2012, s. 69). Det neste systemet påvirker nødvendigvis ikke barna direkte, men har en effekt i påvirkningen på personer som er viktige for dem. Dette kan for eksempel illustreres ved å se på foreldrenes arbeidssituasjon (Helgesen, 2021, s. 179). Her er det *eksosystemet* som belyses. Foreldrenes kapital og ressurser til å for eksempel møte opp på foreldremøter er sentralt. Dette kan føre til dårligere relasjonelt forhold mellom lærer og foreldre, noe som igjen kan påvirke barnet. I eksosystemet er også faktorer som arbeidsledighet og fattigdom sentrale risikofaktorer, ved at det kan føre til sosial ekskludering. Det er derimot ikke slik at disse faktorene er absolutte i dette systemet, da barns mikrosystem kan fungere som en beskyttende faktor for både foreldrene og barna bundet av risikofaktorer som fattigdom eller arbeidsledighet. (Helgesen, 2021, s. 179).

Makrosystemet er det siste nivået Bronfenbrenner bygget sin teori på. Dette nivået foregår gjerne i politiske-, kulturelle- eller medieplattformer. Man ser gjerne på faktorer som politiske

beslutninger, medieoppslag eller ytringer fra personer som innehar makt som sentralt i makrosystemet. Dette kan virke inn på barns mikrosystem ved for eksempel familiepolitikk eller rettighetene til barn (Helgesen, 2021, s. 180). Kvello (2012) belyser i sin helhet hva og hvordan de ulike systemene påvirker barn:

- *Erfaringer barn har til felles med alle barn i sin kultur, er som regel knyttet til makrosystemet.*
- *Erfaringer barn har med mange andre, skjer ofte i forbindelse med eksosystemet.*
- *Erfaringer i mesosystemet omfatter erfaringer barnet har til felles med bare noen barn.*
- *De unike erfaringene til hvert enkelt barn er knyttet til mikrosystemet.*

(Kvello, 2012, s. 70)

2.2 Folkehelsearbeid

Det er vanskelig å finne en samlet enighet og forståelse av definisjonen på folkehelsearbeid, eller forebyggende og helsefremmende arbeid. Det er et mangfoldig og komplekst tema som inneholder mange ulike aspekter. I samfunnsdebatten fremkommer det også faglige og teoretiske uklarheter som gjør det vanskelig å definere begrepene slik at alle er i en enighet. Forebyggende og helsefremmende arbeid er begreper som både inneholder ulike tiltak og ulik politikk, samtidig som det står for ulik praksis men også nyere tenkning. Man kan derfor si at begrepene har en del til felles, så vel som at de er åpne for ulike tankesett (Garsjø, 2022, s. 24). Flere innfallsvinkler som finnes til forebyggende og helsefremmende arbeid kan virke forvirrende, da de hersker over andre tilnæringsmåter. Det hele er en fellesbetegnelse for både teoretiske og metodiske tilnæringsmåter. Slik debatten utspiller seg handler det om konkurrerende forståelsesmåter, handlingsrammer og tolkningsrammer, slik at man kan forstå fenomenet. Det kan ses slik at hvordan man forstår arbeidet vil få konsekvenser for hva slags metoder, virkemidler og strategier man skal ta i bruk (Garsjø, 2022, s. 24). Ulike helsereformer, folkehelsemeldinger og lover er eksempler på det som kan kalles forebyggende og helsefremmende arbeid. Disse eksemplene har som felles å utrede behovet for å bedre folkehelsen, kanskje spesielt utsatte grupper, samtidig som å sette til verks forebyggende tiltak. I sin helhet ønsker de ulike organene å danne et folkehelsearbeid som er samarbeidende og treffer alle i sin situasjon (Garsjø, 2022, s. 25).

Garsjø bygger videre på hva han mener med begrepene, og hva som skal forebygges. Blant annet blir det nevnt sosiale problemer (Garsjø, 2022, s. 26), noe som er særlig relevant i oppgaven. En kan tenke seg at for å forebygge sosiale problemer er det vesentlig å se på de arenaene barn og unge befinner seg i. Fritidsaktiviteter er en arena barn og unge befinner seg i, og det har utviklet seg til å bli både sosial- og kulturpolitikk. I senere tid lokalsamfunn- og

stedsutviklingsbegrunnelse for å gjøre kommunene mer attraktive å bo i. I sosialpolitikken er det viktigste punktet at man prøver å holde ungdommene unna de stedene der man kan bli fristet av rus eller kriminalitet. Det er også en klar forebyggingsbegrunnelse som står sterkt i Norge, gjerne da denne type tilbud er utryddingstruet. Ekspertene mener at det er lite grunn til å ikke tro at tilbudene fungerer som et forebyggende element. For utsatte ungdommer er det gjerne vesentlig at de møter voksne skikkelser som ikke står i en skjev maktbalanse eller autoritetsposisjon til dem (Fauske et al., 2009, s. 10). Sett under et er folkehelsearbeid et begrep som er vanskelig å definere, med mange komplekse situasjoner og rammeområder. Ut fra både Garsjø og Fauske et al. kan man finne ulike forebyggende og tiltaksmessige teorier. Det er vanskelig for meg å utvelge den ene eller den andre, men det som blir mest relevant utover i oppgaven er å fokusere på fritidstilbudenes forebyggende effekt på barn og ungdom.

3.0 Metode

I denne oppgaven benyttes litteraturstudie. Problemstillingen min vil bli belyst av tre ulike vitenskapelige artikler, hvor jeg vil systematisert beskrive og analysere disse artiklene, før jeg til slutt går inn i den reflekterende delen. Problemstillingen min vil fungere som et konkretiserende spørsmål inn i søkene. Litteraturstudien vil følge tett på Thidemann (2019) sin bok om bachelor oppgaven for sykepleiere.

3.1 Fremgangsmåte

I starten av prosessen gjorde jeg noen innledende søk, hvor søkemotorene jeg i hovedsak brukte var Idunn og Oria. I følge Thidemann (2019) er det innledende søket for å skaffe seg oversikt over hva slags litteratur det finnes knyttet til problemstillingen man har. Det er med andre ord ikke like systematisert som hovedsøkene (Thidemann, 2019, s. 81). De første søkeordene som ble brukt var etter den innledende problemstillingen, som etter hvert under søkeperioden ble utviklet. Ord som «idrett» og «fritidsaktiviteter» ble brukt, hvorav etter avgrensning sto det igjen med 19 treff. Jeg brukte både Idunn og Oria om hverandre etter noen søk, mens etter hvert så ble jeg ledet inn på en database som hadde utenlandske artikler. Academic search premier hadde jeg veldig mange treff, på det meste 431, noe som gjorde at avgrensningen min måtte bli tydeligere. Mange av disse var også andre bachelor eller masteroppgaver, som ikke var en del av mitt målområde. I denne databasen prøvde jeg å bruke ord som «sport development» og «sport development + psychology». Avgrensningen

havnet da på 331 treff. Mange av artiklene var også låst i denne databasen, og i det innledende søket fant jeg ingen med relevans til min problemstilling.

Videre fant jeg ut at søkene mine hadde et mer presist treff på norske databaser. Dette også forsterket tilknytningen til sosialt arbeid i Norge. I de dypere søkene ble problemstillingen omgjort flere ganger, noe som bidro til at søkene traff flere punkter og lesningen av artiklene hadde mer relevans til oppgaven og målgruppen. De seks trinnene i Thidemann (2019) hjalp meg med å systematisere søkene mine, og veilede meg inn mot de endelige valgte artiklene. Trinn 2 som omhandler det å finne de riktige databasene knyttet til faget ble brukt. Orienterer seg om hvilke databaser som er relevant for din problemstilling, hvilke databaser som er tilgjengelig ved studiestedet og hvilke databaser som er tilgjengelig ved å sjekke helsebiblioteket er nyttig for å kunne finne god kunnskap (Thidemann, 2019, s. 84–85). Etter å ha orientert meg om hva slags databaser som var tilgjengelig for meg, ble det fokus på å bruke Idunn og Oria som hoveddatabaser. Videre ble søkene forsterket ved å bruke funksjon/trinn 3 i Thidemann. Strategien for søket handler om å bestemme hvilke søkeord som skal benyttes og hvordan de skal kombineres (Thidemann, 2019, s. 86). Søkeord som ble brukt for å knytte sammen målgruppen og problem var relevant for å finne fagstoff. Ord som OG/ELLER ble brukt for å finne både målgruppen (barn og unge) og begrepene (utvikling og inkludering). Dette går etter de boolske operatorene *AND*, *OR* og *NOT* som er de mest vanligste (Thidemann, 2019, s. 87). Samtidig brukte jeg «*» på ordet *ung* slik at det var mulig å finne både *unge* og *ungdom*. Dette var vesentlig for å kunne finne en større gruppe mennesker, og de som jeg hadde bestemt meg som målgruppe på forhånd. Thidemann (2019) beskriver det som at når du bruker tegnet «*» bak for eksempel ordet barn, vil du få treff på alle ord som begynner på barn (Thidemann, 2019, s. 88). Treffene kan da inneholde barn, barndom, barnelek osv.

Thidemann skriver om systematisert litteratursøk, og at det er både planlagt, begrunnet, dokumentert og etterprøvbart. Litteratursøkene skal være knyttet til den respektive problemstillingen, samtidig som at det å søke er en iterativ prosess. Det handler om å bevege seg frem og tilbake mellom trinnene mens du noterer ned søkene, søkeordene og relevante artikler (Thidemann, 2019, s. 82). Videre er det viktig at man finner ut av informasjonsbehovet sitt, noe du kan gjøre ved å benytte et PICO- skjema (Thidemann, 2019, s. 82). PICO ble benyttet noe i starten av arbeidsprosessen. Bokstaven *C*, som står for *Comparison*, uteble fra dette da det ikke var noen tiltak jeg skulle sammenligne. Noen av

ordene i skjemaet ble brukt under søkeprosessen, men det fungerte mer som et veiledende verktøy for å presisere målgruppe og problem. Skjemaet vises under i tabell 1.

Tabell 1. PICO-skjema

(P) Population/patient/problem	(I) Intervention	(O) Outcome
Barn og unge i eller utenfor fritidstilbud	Hvordan fritidstilbudene kan bidra til utviklingen hos barn og unge. Hvordan inkluderingen foregår, og hvem står ansvarlig.	Effekten av fritidstilbudene. Eventuelt hvilke utfordringer som forekommer.
- Barn og unge i idrett - Barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter - Barn og unge med minoritetsbakgrunn i/og utenfor fritidstilbudene - Barn og unge med norsk bakgrunn i/og utenfor fritidstilbudene	- Kommunale tilbud - Lokale idrettslag - Organiserte fritidsaktiviteter - Private organer som leverer fritidstilbud - Ungdomshus og klubber	- Statlig og kommunal støtte til organiserte fritidstilbud - Sosioøkonomisk status - Deltakelse i fritidstilbudene - Folkehelse - Forebyggende arbeid til sosiale problemer - Utenforskap og ensomhet

Søkeordene jeg benyttet ble nødvendigvis ikke endret noe særlig ved bruk av PICO, samtidig som jeg fant en rekke artikler som kunne være relevante med de søkeordene som hadde blitt brukt. For å strukturere søket, samt finne de riktige artiklene, var det nyttig å definere inklusjons- og eksklusjonskriteriene. Når man gjør dette så kan man tydeliggjøre litteratursøket og legge til rette mengden litteratur man får treff på. Samtidig fungerer kriteriene som verktøy for å innhente den kunnskapen man er ute etter (Thidemann, 2019, s. 83). For å kunne treffe oppgavens formål og formelle krav var det også viktig at kriteriene var definert. Videre inn i artiklene da det ble skimlet, så jeg aktivt etter en IMRaD struktur etter (Thidemann, 2019, s. 90). For å illustrere hvilke kriterier som inngår i mitt søk, valgte jeg å føre det inn i et skjema vist i tabell 2.

Tabell 2. Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Fagfellevurdert Vitenskapelige artikler Engelsk, norsk, svensk og dansk språk Utgitt siste 5 + 1 årene (Fra 2018) Barn Ungdom Idrett Fritidsaktiviteter Relevans til sosialt arbeid Kvalitativ forskning Kvantitativ forskning	Ikke fagfellevurdert Fagartikler Masteroppgaver Utgitt før 2018 Voksne Uten relevans til sosialt arbeid Kulturarrangementer

Artikler jeg fant med relevans ble først skimlet og sett etter IMRaD struktur, før jeg gikk dypere inn i materiale i artiklene. Å reflektere kritisk over artikkelens relevans og struktur er viktig for å kunne innhente den nødvendige informasjonen. Thidemann belyser det å foreta kvalitetsvurderinger av artikler innebærer at man ser på forskningsmetodene generelt, og spesielt de metodene som er anvendt i valgte artikler (Thidemann, 2019, s. 91). Videre kan man ta i bruk sjekklister for å kvalitetssjekke artiklene, og disse fungerer som et pedagogisk verktøy til å være kritisk i lesingen. Helsebiblioteket er en av stedene som har sjekklister knyttet til dette (Thidemann, 2019, s. 91). For å hjelpe meg med å være kritisk til artiklene, og kvalitetssjekke disse, benyttet jeg sjekklister fra helsebiblioteket.no. Under vil jeg illustrere søkene som gav meg treff, og etter hvert valgte de tre artiklene fra. Jeg tar også forbehold om at jeg etter et mer systematisert treff fant artiklene ganske raskt. Som kritikk mot fremgangsmåten min kunne jeg brukt mer tid på å søke med andre ordvalg, og effektivt bruke andre databaser. Samtidig vil jeg understreke at artiklene som til slutt ble valgt gikk gjennom grundig lesing og kvalitetssjekk, samtidig som de inneholdte høy relevans for tema og problemstilling, før de havnet inn i arbeidet. Thidemann (2019) belyser det å dokumentere søkene sine i trinn 6. Det handler om at leseren skal kunne evaluere søkene du har foretatt deg, og til senere også kunne gjennomføre det samme søket. Dette blir gjerne omtalt som etterprøvbarehet (s. 89). Søkehistorikken kan settes opp i en tabell, slik at det kan belyses som ryddig i metodekapittelet (Thidemann, 2019, s. 89). Søkene blir illustrert i tabell 3.

Tabell 3. Søkehistorikk for valgte artikler etter eksklusjonskriterier

Dato for søk	Søkeord	Database	Antall treff	Relevante treff	Link
18.10.23	Idrett OG fritidsaktiviteter OG utvikling	Oria	19	1	Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom?: En analyse av hvordan lekselesing, skoleprestasjoner og utdanningsaspirasjoner henger sammen med frafall fra idrettslag: Nordisk tidskrift for ungdomsforskning: Vol 2, No 1 (idunn.no)
18.10.23	Barn OG ung* OG idrett OG fritidsaktiviteter og utvikling	Idunn	72	1	Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus? Nordisk tidskrift for ungdomsforskning (idunn.no)
13.03.24	Fritidstilbud OG barn OG ung* OG inkludering	Idunn	41	1	Effekter av ungdomsklubber på lokalmiljøet? En forskjell-i-forskjeller-analyse av etableringen av en ny ungdomsklubb i Oslo: Impact of Youth Clubs on the Local Community? A Difference-in-Differences Analysis of the Establishment of a New Youth Club in Oslo: Nordic Journal of Urban Studies: Vol 4, No 1 (idunn.no)

Å utarbeide en litteratormatrise er både et nyttig hjelpemiddel for skriveren til senere å sammenfatte informasjonen som har blitt innhentet, og det kan gi leseren et godt og oversiktlig sammendrag av enkeltartikler og artiklene samlet. Matrisene skal inneholde viktige poeng fra artikkelen, samt nyttig informasjon om artikkelens oppbygging og hensikt (Thidemann, 2019, s. 95). Thidemann belyser også at noen studenter velger å legge ved matrisene som vedlegg i teksten, mens andre har tabeller innlagt i teksten. Hvordan matrisene fungerer innad i tekstens struktur, enten som vedlegg eller tabell, er nyttig å diskutere med veileder (Thidemann, 2019, s. 95). Min oppfatning er at matrisene innlagt i teksten som tabeller bidrar til å strukturere metodekapittelet og oppgaven i sin helhet. Videre følger matrisene i tabell 4- 6.

Tabell 4. Artikkel 1.

Artikkel 1	Skauge, M., & Hjelseth, A. (2021). Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: Ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom? En analyse av hvordan lekselesing, skoleprestasjoner og utdanningsaspirasjoner henger sammen med frafall fra idrettslag. <i>Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning</i> , 2(1), 23–43. https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-01-02
Hensikt	Hvordan tiden brukt på lekselesing henger sammen med deltakelse innen organisert idrett. Finne ut om det er ulike mønstre mellom majoritets- og minoritetsungdom. Undersøke forholdet mellom idrett og skole.
Metode	Kvantitativ metode, spørreundersøkelse under skoletid. Variabler som tid brukt på skolearbeid, karaktersnitt, og utdanningsaspirasjoner er sentrale for analysen.
Utvalg	128 398 elever på første-, andre-, og tredjetrinn på videregående skoler rundt omkring i Norge. Landsdekkende med en svarprosent i underkant av 70%. Alderen 16- 19 år.
Resultater	Forskerne fant ulikhet ved frafallet i organiserte idretter og fritidsaktiviteter hos minoritets- og majoritetsungdom. Tid brukt på skolearbeid, utdanningsaspirasjoner og skoleprestasjoner vises å ha ulik betydning hos de to gruppene. Samtidig står karakterer som en viktig effekt som skiller ungdommene. Effektene av de ulike variablene belyses som ulikt. Forskerne fant tre ulike forhold som var særlig relevant inn mot problemstillingen. Utdanningsaspirasjoner ble ikke funnet som en klar sammenheng med frafallet hos minoritetsungdom, mens hos majoritetsungdom viste seg å ha lavere risiko for frafall i idrett. Det var spesielt et forhold som ble interessant, da det viste seg at bedre skoleprestasjoner hos minoritetsungdom gir høyere sannsynlighet for frafall, mens det var motsatt hos majoritetsungdommen. Bedre skoleprestasjoner førte til lavere sannsynlighet for frafall. Samtidig viste det seg at det var en korrelasjon mellom minoritets- og majoritetsungdommen i tiden brukt på skolearbeid henger sammen med frafallet fra idretten, dog effekten er størst blant minoritetsungdommen.
Kvalitet	Artikkelen er fra et kjent tidsskrift som har sitt empiriske nedslagsfelt i Norden, samtidig som de er internasjonalt utbredt. Forskerne redegjør for metoden som er valgt, selv om det nødvendigvis ikke er de som har gjennomført innhenting av dataene. De understreker at dataene som er innhentet i studien fra Ungdata var egnet for å gjennomføre sin studie. I tillegg har forskerne tatt høyde for variabler innlagt i dataene, samt variabler som er vanskelig å vise empirisk. De redegjør for utfordringene som kommer av stor og ulik deltakelse i spørreundersøkelsen og faktorer som ligger bak de empiriske dataene. De er allikevel nøye på å diskutere funnene i kontekst til alle variabler og faktorer både empirisk og med annen relevant forskning/litteratur.
Etikk	Studien bygger på data hentet fra Ungdata 2017- 2019, som er både utarbeidet av NOVA og godkjent av NSD. Skolene som gjennomførte spørreundersøkelsen tok høyde for at alle kunne delta, og at det var mulig å reservere seg mot deltakelse. Forskerne som tolker og diskuterer dataene er nøye på å forklare de empiriske dataene de henter ut, samt begrunne det med annen relevant litteratur.
Relevans	Artikkelen viser til frafallet hos ungdom i idretten, og dens sammenheng med skole. Dette er nødvendigvis ikke under oppgavens hensikt, men resultatene og de bakenforliggende variabler og faktorer gir indikatorer til blant annet sosial mobilisering, mestring og fellesskapsfølelse. Samtidig belyser studien en visning til hvordan arenaer som skole og fritidsaktiviteter kan gi ungdommer sosiale egenskaper og ferdigheter som kan gi effekt senere i livet.

Tabell 5. Artikkel 2.

Artikkel 2	Seland, I., & Andersen, P. L. (2020). Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus? <i>Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning</i> , 1(1), 6–26. https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2020-01-02
Hensikt	Å undersøke kjennetegn hos ungdom som bruker fritidsklubber. Finne trekk ved ungdommenes sosiale bakgrunn, relasjoner, fritidsmønster og helsesituasjon. Samtidig undersøke problematikk som øker eller reduserer deltakelsen eller oppmøte hos fritidsklubber/ungdomshus. I tillegg skal forskerne undersøke deltakelsens variasjon mellom kommuner av ulik størrelse.
Metode	Kvantitativt studie som bygger på data innhentet fra Ungdata. Bivariate regresjonsanalyser i undersøkelsen og analysedelen av studien.
Utvalg	145 900 elever på ungdomstrinnet i grunnskolen i perioden 2015- 2017. Variabler som hvem som har vært på en fritidsklubb den siste måneden og hvor mange ganger elevene har deltatt på organiserte fritidsaktiviteter den siste måneden trekkes fram i analysedelen. Samtidig er utvalget i analysedelen redusert til 117 429 elever på bakgrunn av verdiene i de inkluderte variablene.
Resultater	Funnene viser at ungdom som benytter seg av fritidsklubbene ikke skiller seg vesentlig fra de som ikke benytter seg av det. En faktor er at det er høyere sannsynlighet for å finne ungdom med lav sosioøkonomisk status hjemme på disse klubbene. Samtidig kan det se ut til at ungdom som er utilfreds med sin egen helse, har vært utsatt for vold eller mobbing, og ungdommer som har begått regelbrudd, har større sannsynlighet til å bruke fritidsklubbene. En annen faktor er gode vennerelasjoner som bidragsyter til deltakelse i ungdomsklubbene. Motvariabelen er relasjonen til familien og skolen. Samtidig ser man at uavhengig av variablene innad i studien, vil sannsynligheten for deltakelsen minske betraktelig fra 9- 10 trinn på ungdomsskolenivå. Ungdommene kan kjennetegnes ved hjelp av den sosioøkonomiske statusen, samt den sosiale bakgrunnen til ungdommene. Det forekom også en faktor om at ungdommer som benytter seg av klubbene i stor grad også er deltakere i andre organiserte fritidstilbud som for eksempel idrett. Det ble også funnet både likheter og ulikheter i deltakelsen i klubbene blant kommunene. Den sosioøkonomiske statusen får her klart mer betydning desto større kommunene er.
Kvalitet	Artikkelen er fra et kjent tidsskrift som har sitt empiriske nedslagsfelt i Norden, samtidig som de er internasjonalt utbredt. Forskerne redegjør godt for metode og innhenting av data. De bruker Ungdata som empirisk datainnhenting, som både er i samarbeid med NOVA ved OsloMet og generelt har et høyt kvalitetsnivå i undersøkelsene sine. Videre redegjør forskerne godt for hvordan analysestrategien vil fungere, og hvilke variabler de tar høyde for. Forfatterne tar også høyde for uavhengige variabler og bakenforliggende faktorer inn i analysen. I tillegg viser forfatterne god redegjørelse for svakheter ved studien sin, ved å belyse ulike svakheter i både variabler og målefeil i kandidatens svar. Allikevel understreker forskerne at styrkene ved Ungdata sine undersøkelser, både at de som regel er av høy kvalitet men også av relevans for målgruppen.
Etikk	Forfatterne redegjør kort for hvordan deltakelsen i undersøkelsen forekommer, ved at ungdommer tilbys å svare på et elektronisk spørreskjema i en skoletime, og at det er mulig å reservere seg mot å svare. Svakheten kan muligens være at det er vanskelig å vite skolens syn på svare på disse undersøkelsene, og derav at elevene kan føle et visst press.
Relevans	Artikkelen bunner i deltakelse, kjennetegn og kommunale tilbud ved fritidsklubber, noe som er særlig relevant for oppgaven. Samtidig er artikkelen innom viktige begreper som utvikling og inkludering, som er grunnmuren for oppgavens problemsstilling. Videre diskuteres resultatene i artikkel ved å aktivt bruke sosioøkonomisk status, sosial bakgrunn og folkehelse som begreper. Dette hjelper å belyse problemstillingen innad i hvordan forebygging av ulike sosiale problemer kan løses. Avslutningsvis drøfter artikkelen utfordringer ved deltakernes bakgrunn, både innad kriminalitet og rusmisbruk, som kan bidra til refleksjon i oppgavens diskusjonskapittel.

Tabell 6. Artikkel 3

Artikkel 3	Tøge, A. G., Ulland, E., & Andersen, B. (2024). Effekter av ungdomsklubber på lokalmiljøet? En forskjell-i-forskjeller-analyse av etableringen av en ny ungdomsklubb i Oslo. <i>Nordic Journal of Urban Studies</i> , 4(1), 1–16. https://doi.org/10.18261/njus.4.1.2
Hensikt	Undersøke om fritidsklubber endrer synet til ungdommer på lokalmiljøet. Undersøke opplevelsene til ungdommene av lokalmiljøet, og om utviklingen var bedre i bydelen Alna kontra andre bydeler i Oslo. I tillegg vil forskerne se på effekten av fritidsklubber på lokalmiljøet.
Metode	Kvantitativ studie med spørreundersøkelser fra Ung i Oslo i årene 2015 og 2018. Benytter teknikken «forskjeller- i- forskjeller» som analysemetode.
Utvalg	24 000 ungdommer som svarte på undersøkelsen i 2015, 25 000 ungdommer svarte i 2018. Ungdommene svarte på hvordan deres opplevelser var av lokalmiljøet og om utviklingen var mer positiv etter opprettelse av en ungdomsklubb.
Resultater	Forskerne undersøkte om tilfredsheten med nærmiljøet økte før og etter opprettelsen av ungdomshuset Fubiak. Resultatene viser at det ikke var signifikant økning blant de som falt under kategorien «middels lav- lav sosioøkonomisk status», og ikke en markant endring i synet til de blant kategorien «middels- middels høy sosioøkonomisk status». Videre kom det ikke empirisk frem at Fubiak gjorde at ungdommen i bydelen Alna var mer tilfreds med sitt nærmiljø, kontra andre bydeler i Oslo. Resultatene viser en svak positiv effekt på ungdommer som har middels eller høyere sosioøkonomisk status. Den viser derimot en negativ effekt på de med lavere sosioøkonomisk status. Avslutningsvis blir konklusjonen at fritidsklubben ikke har en direkte effekt på nærmiljøet, som leder opp til diskusjon om effekten inne i klubblokale.
Kvalitet	Studien redegjør godt for valg av metode og analyse. Videre redegjør forfatterne godt for hva som er studiens styrker og svakheter, samt grunnlaget for valg av empirisk data. Dataene er innhentet fra Ung i Oslo, som har generelt sett høy kvalitet på sine undersøkelser. Studiene er gjennomført av NOVA ved OsloMet, i samarbeid med regionale kompetansesenter på rusfeltet (KoRus).
Etikk	Studien forfatterne henter sine empiriske data fra er en undersøkelse som foregår regionalt, med frivillig deltakelse. Inn i sin analyse tar forfatterne høyde for variabler som kan være med på å gjøre de empiriske dataene annerledes. Samtidig begrunner de sine analyser nøye, og legger til grunn for videre diskusjon om effekten av de empiriske dataene.
Relevans	Studien undersøker effekten av et ungdomshus på nærmiljøet i bydelen Alna. Dette er noe relevant for oppgaven, da nærmiljøet er en arena barn og unge er en del av daglig. Det som er spesielt interessant er hvilke ungdommer som tar i bruk klubben, og hvordan dette resulterer i ungdommenes syn på nærmiljøet. Samtidig åpner studien for videre diskusjon og forskning på effekten av fritidstilbud på ungdommenes liv og sosiale goder, og hvem som faller utenfor. For de som faller utenfor kommer studien med en argumentasjon om at det må finnes tilbud og tiltak for å hente inn de som er ekskludert.

3.2 Analyse

Oppgavens analysedel følger Aveyard (2023) sin *Thematic analysis: A simplified approach* (Aveyard, 2023, s. 143). Denne analysemetoden er regnet for de som er nye til analyse. Så vel som at jeg brukte analyseverktøyene til Aveyard, så jeg behovet for å vinkle det til mine preferanser. Thidemann (2019) ble også brukt i dette kapittelet.

Det å analysere en tekst beskriver Thidemann (2019) som å granske hva teksten forteller, deretter tolke teksten for å forstå den. Videre blir den kritiske lesingen viktig, samtidig som man er reflektert rundt det man leser, noe som bidrar til at du får gransket materialet du skal forstå. Det kan være greit å både lese teksten i sin helhet, men også i biter, slik at man får en god forståelse (Thidemann, 2019, s. 92). For meg var det viktig å lese artiklene flere ganger, og på flere måter. Artiklene som ble valgt til slutt er av kvantitativ måte, noe som ikke jeg har mye erfaring med. Det var også vesentlig for meg å da ha problemstillingen min framfor meg da jeg leste, etter (Thidemann, 2019, s. 93). Problemstillingen min fungerte, som Thidemann belyser, som en veiviser inn i analysen av artiklene. Det var vesentlig å finne hvordan artiklene kan være med på å belyse problemstillingen, samt skape rom for diskusjon i ettertid. Thidemann (2019) belyser det å bruke markeringstusjer for å sette en tråd mellom teksten og problemstillingen din. Har man tatt i bruk forskningsspørsmål som såkalte vevisere bygger Thidemann videre på å bruke ulike fargekoder til de ulike forskningsspørsmålene, for å deretter markere deler av teksten som kan være med på å belyse forskningsspørsmålene (Thidemann, 2019, s. 93). For meg var dette nødvendigvis ikke like relevant, da jeg ikke hadde andre forskningsspørsmål enn problemstillingen min å forholde meg til. Det ble mer aktuelt å bruke litteraturmatrisene med resultatdel opp mot problemstillingen min, og kaste et blikk på den da jeg leste artiklene kritisk og reflekterende. Det kan tenkes at om jeg hadde utarbeidet andre forskningsspørsmål til teksten min så hadde det vært mer naturlig å benytte seg av Thidemann sin metode.

Videre i analysen benyttet jeg Aveyard (2023), hvor første steg er å finne relevante temaer i materialet. Her belyses det at man skal gå rett tilbake til resultatdelen av artiklene, og lese de på nytt igjen (Aveyard, 2023, s. 143). For denne delen benyttet jeg først litteraturmatrisene for å kjapt lese meg opp igjen på resultatdelene. Deretter leste jeg dypere i resultatdelen i artiklene for å finne relevante temaer som kan belyse funnene. For å gjøre det oversiktlig for meg fulgte jeg Aveyard (2023) om å finne ord som oppsummerer temaene jeg fant i

resultatdelene (Aveyard, 2023, s. 144). Stikkordene ble skrevet i et annet notat, før jeg videre la inn i tabell. Videre illustreres temaene i tabell 7.

Tabell 7. Oppsummerte temaer fra artikkel 1- 3.

Tema fra artikler:	Stikkordstema:
Artikkel 1: <ul style="list-style-type: none">• Skolearbeidstid gir høyere frafall i idrettslag• Karakterer styrer deltakelsen i idrettslag, ulikt mellom minoritets- og majoritetsungdom• Sosioøkonomisk status påvirker deltakelsen i idretten	Skolearbeid og sosioøkonomisk status vs. idretten
Artikkel 2: <ul style="list-style-type: none">• Alder• Sosioøkonomisk status• Utsatt for vold eller mobbing• Begått regelbrudd• Deltakelse i annen organiserte aktiviteter	Sosial bakgrunn og sosioøkonomisk status
Artikkel 3: <ul style="list-style-type: none">• Ikke signifikant økning i tilfredshet for de med lav- middels lav sosioøkonomisk status• Ingen markant endring i tilfredshet for de med middels- middels høy sosioøkonomisk status• Ingen forskjell i tilfredshet mellom bydelen Alna og andre bydeler• Negativ effekt på ungdommer med lavere sosioøkonomisk status	Ungdomshus ikke effektivt på tilfredsheten av nærmiljøet

(Basert på Aveyard (2023) sin metode)

Aveyard belyser at etter man har funnet temaer, og notert de, så skal man sjekke etter to ting. Først å sjekke om man har funnet en riktig måte å fremlegge temaet på, deretter om de ulike individuelle temaene passer inn i hovedtemaet (Aveyard, 2023, s. 146). For meg måtte jeg bruke god tid på å sammenfatte temaene, da artiklene belyste en rekke faktorer som hadde innvirkning på resultatene. Et begrep som gikk igjen hos alle artiklene var *sosioøkonomisk status*. Temaene belyst i tabellen over ble et samlende perspektiv på funnene til artiklene, og en ledetråd inn mot resultatdelen i denne oppgaven. Temaene er en sammenfatning av funnene i de tre valgte artiklene, og vil fungere som overskrifter i neste kapittel.

4.0 Resultater

4.1 Skolearbeid og sosioøkonomisk status vs. Idretten

Forskerne i *artikkel 1* viser i sin analyse av dataene fra Ungdata ulike faktorer som har innvirkning på deltakelsen i organisert idrett. Først så de på effekten på minoritetsungdom. Frafallet øker med mer tid brukt på skolearbeid, hvor det er regnet ut at flertallet bruker i

gjennomsnitt én halv time til én time på skolearbeid per dag. Videre vises det at kun 6% bruker mer enn tre timer på skolearbeid per dag. Dette ble også en sammenheng med bedre karakterer (Skauge & Hjelseth, 2021, s. 30–31). Frafallet fra organisert idrett øker med gjennomsnittlig sju til ni prosentpoeng mer for de som bruker minst fire timer på lekser per dag mot de som aldri eller nesten aldri gjør skolearbeid. Dette gjelder for alle karaktertrinn. Videre viser det seg at elever med høyest karaktersnitt har cirka åtte prosentpoeng mer sannsynlighet for frafall enn de med lavere karaktersnitt, herunder uavhengig av tiden brukt på lekser (Skauge & Hjelseth, 2021, s. 32). Videre ser forskerne på sammenhengen med majoritetsungdom. Her kommer det frem at sannsynligheten for frafall øker også hos majoritetsungdommen med mer lekselesing. Derimot synker sannsynligheten når det er bedre karakterer og utdanningsaspirasjoner. Når det kommer til sosioøkonomisk status står de to gruppene forholdsvis likt. Det er både for majoritets- og minoritetsungdom slik at frafallet fra idrettslag synker med økende sosioøkonomisk status (Skauge & Hjelseth, 2021, s. 32).

4.2 Sosial bakgrunn og sosioøkonomisk status

I *artikkel 2* blir sosiale bakgrunner og sosioøkonomisk status sentrale temaer. Forholdene i den bivariate regresjonsanalysen viser at det ikke er en stor forskjell på oppmøte på fritidsklubbene mellom kjønnene. Det er derimot slik at med økende sosioøkonomisk status og alder synker sannsynligheten for bruk av fritidsklubber. Tiendeklassinger har tilnærmet ti prosentpoeng lavere sannsynlighet for deltakelse enn åttendeklassinger. Mellom tre og fire prosentpoeng synker sannsynligheten i hvert trinn av den sosioøkonomiske statusen (Seland & Andersen, 2020, s. 15). Videre viser forskerne til variablene om alkohol, vennerelasjoner og familie. Alkohol har ingen signifikant betydning på deltakelsen, mens bedre relasjoner til skole og familie gjør at sannsynligheten for deltakelsen blir mindre. Motsatt har det en positiv effekt når det kommer til vennerelasjoner. Desto bedre relasjoner man har til vennene sine, øker sjansen for å ha vært på fritidsklubb. Når det kommer til helse og sosiale bakgrunner ser man en sammenheng mellom deltakelsen og bruken av cannabis, helseplager, regelbrudd og å ha vært utsatt for vold eller mobbing. Deltakelsen vil altså øke om man er under disse variablene. Avslutningsvis i den bivariate regresjonsanalysen viser forskerne til en sterk sammenheng mellom deltakelsen på klubb og andre organiserte fritidstilbud. Sjansen for klubbbesøk øker med ti prosentpoeng om en øker deltakelsen på andre tilbud fra null til fem ganger i måneden (Seland & Andersen, 2020, s. 15).

I den multivariate regresjonsanalysen finner forskerne at sosioøkonomisk status slår sterkere ut. Dette vist ved tilleggsstudier som viser at andre fritidsaktiviteter fungerer som en suppressor på sosioøkonomisk status (Skog, 2004, sitert i Seland & Andersen, 2020, s. 16). Sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og klubbmedlemskap blir sterkere dersom ungdommene er aktive i andre organiserte fritidstilbud. Samtidig blir vennerelasjoner en sterkere faktor i den multivariate analysen. Den slår mer positivt ut når en tar høyde for de øvrige faktorene. Motsetningen blir i variablene som omhandler relasjonen til foreldre og skole, fysiske helseplager og utsatthet for vold eller mobbing. Her vises det en svakere sammenheng enn i den bivariate analysen. Dette kan skyldes en annen faktor som nå blir mer sentralt i den multivariate analysen, og er i overlapp med de andre faktorer fra den bivariate analysen (Seland & Andersen, 2020, s. 16).

4.3 Ungdomshus ikke effektivt på tilfredsheten av nærmiljøet

Artikkel 3 omhandler ungdommenes tilfredshet av nærmiljøet før og etter ungdomsklubben Fubiak på Furuset ble opprettet. Forholdene viser at andelen av elever, uavhengig av sosioøkonomisk status, som deltok på klubb økte fra årene 2015- 2018. Størst var økningen i gruppene med middels- lave, middels og høyere status. Videre viste det seg at det var en svak reduksjon i dataene fra 2015- 2018. Samtidig er ungdommene i bydelen Alna vesentlig mindre fornøyd med nærmiljøet sammenlignet med andre bydeler. Videre viste det seg at det ikke var en signifikant forskjell på tilfredshet mellom Alna og de øvrige bydelene mellom 2015 og 2018. Forskerne forventet at det skulle bli en økning på Alna, men dette stemte altså ikke (Tøge et al., 2024, s. 7–8). Dataene viste at gruppene med lav, middels- lav og middels sosioøkonomisk status hadde en negativ tilfredshet av nærmiljøet enn andre deler av Oslo. For gruppene med middels- høy og høy sosioøkonomisk status viser å ha en mer positiv utvikling i tilfredsheten. Det kan gjerne tenke seg at statusen er en viktig faktor i dette (Tøge et al., 2024, s. 10).

5.0 Diskusjon

Deltakelse i idrett har siden tidlig 1900- tall vært en viktig faktor i arbeidet med folkehelsen, og ses gjerne på som en stor verdi for både individ og samfunn. Idretten har for eksempel tydelig stått for både sosial nettverksbygging og for å sosialt motivere til fysisk aktivitet. Den skal kunne bidra til fysisk fostring, være en arena for meningsfullt fellesskap, samt fremme produksjonen av sosial kapital og sosial integrasjon (Støckel et al., 2010, sitert i Skauge &

Hjelseth, 2021, s. 24). Den nest brukte fritidsaktiviteten etter idrett er ungdomshus eller fritidsklubber. Det opprinnelige målet med disse stedene var å gi ungdommene et enkelt og rimelig tilbud i sitt nærmiljø. Etter hvert har norske ungdomshus og fritidsklubber blitt en av de mer sentrale fritidstilbudene i samfunnet (Seland & Andersen, 2020, s. 7). Artikkene som ble valgt ut i denne oppgaven skulle være med på å belyse hvordan fritidstilbudene kunne være med på å fremme utvikling og inkludering. Dessverre går det i gjennom nesten alle artiklene at det faller noen utenfor, dette gjerne på grunn av økonomi eller sosial/kulturell bakgrunn.

5.1 Sosioøkonomisk status som en utfordring til tilbudene

Et sentralt begrep som går igjen i alle de valgte artiklene er *sosioøkonomisk status*. Barn og unge i utsatte grupper, mener Fauske, Vestby og Carlsson (2009) kan møte på barrierer til det å være delaktig i organiserte fritidsaktiviteter (Fauske et al., 2009, s. 64). At sosioøkonomisk status eller sosial bakgrunn har en signifikant effekt på deltakelsen er det mulig å se i alle artiklene. At ulikheten i aktivitetene er nødt til å betraktes som et samspill mellom de betingelsene som ligger til grunn for deltakelsen, som for eksempel økonomi, og hvordan de kulturelle praksisene spiller opp mot idretten (Bourdieu, 1984, sitert i Skauge & Hjelseth, 2021, s. 33). Altså kan man tenke seg at på bakgrunn av din kulturelle og sosioøkonomiske bakgrunn kan ha utfordringer når det kommer til å delta i organiserte sosiale aktiviteter. Gjerne blir idretten her noe mer sentralt enn andre tilbud. Deltakelsen på ungdomshus eller klubber kan gjerne se en økende deltakelse for ungdom med lavere sosioøkonomisk status, dog med forbehold av hvor aktiv disse ungdommene er i andre organiserte aktiviteter (Seland & Andersen, 2020, s. 16). Samtidig kan man se på dette demografisk, hvor storbykommunene har en tydeligere sosial skjevhet enn de mindre kommunene. Ungdommene med lavere sosioøkonomisk status, som bor i de større kommunene, har mer enn 25 prosentpoeng større sannsynlighet for å være på klubb eller hus sammenlignet med de ungdommene med høyere sosioøkonomisk status. I de mindre kommunene ligger prosentpoengene på mellom syv og åtte poeng (Seland & Andersen, 2020, s. 17). Altså er spørsmålet, styrer sosioøkonomisk status hvilke fritidsaktiviteter du kan være med på? Noe som leder meg opp til et annet spørsmål, fungerer utviklingen på en positiv måte på de ulike arenaene? Det å komme fra et hjem med lavere sosioøkonomisk status øker sannsynligheten for at du går på fritidsklubb, lik som det å være utilfreds med egen helse, begått regelbrudd eller vært utsatt for vold eller mobbing (Seland & Andersen, 2020, s. 19). Det kan tenkes at ikke alle tilbudene legger til

rette for deltakelse blant alle barn og unge, dersom de sosioøkonomiske ressursene i familien er lavere. Ser man opp mot Bronfenbrenner (1979) sin teori om utvikling hos barn og unge, blir muligens *eksosystemet* sentralt her. I dette systemet som omhandler foreldrenes sosiale kapital og evne, blir muligens en effekt på barnets muligheter for deltakelse formet. En alenemor som ikke har mulighet til å møte på foreldremøter på skolen kan lede til en dårlig relasjon mellom mor og lærer, noe som kan føre til negative effekter på barnet eller ungdommen. Samme gjelder det med økonomi, hvor den lavere økonomiske situasjonen kan føre til sosial ekskludering (Helgesen, 2021, s. 179). Relatert mot idretten kan man også se på foreldre med mindre mulighet til mobilitet, som nødvendigvis ikke har muligheten til å møte opp eller kjøre barnet til aktivitetene. Likevel kan det tenkes, slik som Helgesen er inne på, at relasjonene rundt familien eller mikromiljøene til barnet kan fungere som et sikkerhetsnett (Helgesen, 2021, s. 179).

Man kan tenke seg at i forhold til folkehelsearbeid er den sosioøkonomiske situasjonen til familien et viktig tema når det kommer til barn og unges fritidstilbud. Barn i lavinntektsfamilier kan ha konsekvenser på deres fritidstilbud. Det viser seg at ungdom med ikke-vestlig bakgrunn har større sannsynlighet for å ikke delta i organiserte fritidsaktiviteter. Det kan ha noe med sammenhengen av flere aktiviteter, og gjerne at aktiviteter som idrett ofte kommer opp i store summer som 5000- 10 000 kr. i utstyr, reiser og kontingenter (Stefansen, 2004, sitert i Fauske et al., 2009, s. 65–66). Barn i lavinntektsfamilier kan ha oppleve eksklusjon i fritidsarenaen på bakgrunn av penger. Tilbudene koster penger, og derfor er det vanskeligere for de med lavere økonomiske ressurser å delta på lik linje som de med mer ressurser. Det kan se ut til at barna selv velger strategier for å kjempe i mot den sosiale eksklusjonen, hvor de står i en daglig kamp for å holde seg i venne- og fritidsmiljøet. Dette til tross for at de mangler de økonomiske musklene som tilbudene egentlig krever (Thorød, 2008, sitert i Fauske et al., 2009, s. 66). Det er derimot ikke slik at de statlige organene ikke prøver å komme med tiltak for å forbedre disse situasjonene. Bondevik-regjeringen kom med en tiltaksplan som fokuserte særlig på at barn som sto i fare for bli ekskludert fra aktiviteter i skole- og fritidssammenheng skulle hjelpes. Dette var særlig viktig for å sikre den sosiale inkluderingen hos barn og unge. Videre kom Stoltenberg-regjeringen med en handlingsplan som skulle styrke familiens tilknytting til arbeidsmarkedet. Denne planen vektla også styrkingen av inkluderingen av barn og unge, hvor fritidsaktiviteter også var sentralt. Samtidig var det å forbedre levekår et sentralt tema (Fauske et al., 2009, s. 67). Som tidligere nevnt i teksten kan fritidsarenaen fungere forebyggende i folkehelsearbeidet. Dette er en arena

barn og unge befinner seg i, og kan være med på å forebygge helse- og sosiale problemer. Videre er også dette blitt politikk for kommune og stat hvor man nevne både sosial- og kulturpolitikk, men også at dette er en begrunnelse for lokalsamfunn og stedsutvikling slik at kommunene blir mer attraktive. En viktig faktor belyst i sosialpolitikken er det å forebygge rus og kriminalitet, hvor fritidsaktivitetene kan holde ungdommene vekk fra disse områdene (Fauske et al., 2009, s. 10).

5.2 Utfordringer ved deltakernes sosiale bakgrunn på ungdomshus/fritidsklubber

I funnene mine fra spesielt artikkel 2 kommer det fram ulike kjennetegn hos ungdommen som går på ungdomshus eller fritidsklubb. Kjennetegnene som går igjen er ungdom med få sosioøkonomiske ressurser hjemme, er utilfreds med egen helse, vært utsatt for vold eller mobbing, eller har begått regelbrudd. Alt i alt skiller ikke ungdommene som bruker fritidsklubbene seg vesentlig fra de som ikke bruker klubbene (Seland & Andersen, 2020, s. 6). Seland og Andersen diskuterer rundt hva som kan være problematisk med å samle ungdommene med ulike bakgrunner på disse stedene. Utgangspunktet deres for diskusjonen bunnset i en svensk forskning som omhandlet det å gå på fritidsklubb og det å være involvert i rus og kriminalitet (Seland & Andersen, 2020, s. 6). Studien gjennomført av Mahoney og Stattins (2000) viste til det å ha «kompetente jevnaldrende» på klubbene. Dette betyr de ungdommene på klubbene som går på andre organiserte fritidsaktiviteter som gjerne trenger mer disiplin, struktur og oppmøte. Fraværet av disse «kompetente jevnaldrende» mente Mahoney og Stattins at kan gi opphav til rus, kriminalitet, og andre antisosiale atferder på klubbene (Mahoney & Stattin, 2000, sitert i Seland & Andersen, 2020, s. 19). Ser man dette i lys av Bronfenbrenners teori, kan mikrosystemets relasjonelle perspektiv på barnas- og ungdommens forskjellige arenaer være under press for utvikling. Mikrosystemet skal bidra til utvikling hos barn og unge, og at i de aktivitetene som skjer på arenaene så skal barna oppleve å være i forskjellige roller (Helgesen, 2021, s. 178). Det er ikke nødvendigvis bare barnas egne gjøremål som testes i dette systemet, men også det som oppleves. Samspillet mellom de unge er vesentlig, men det relasjonelle kan gi negativ påvirkning (Helgesen, 2021, s. 178–179). Hvis man tar utgangspunkt i Mahoney og Stattins (2000) analyse, kan utviklingen på barnas arena være utfordret av andre jevnaldrende som har antisosiale bakgrunner som kan gi en påvirkning på de andre ungdommene.

Videre blir det relevant å se på mesosystemets perspektiv om det relasjonelle mellom arenaene. Analysen til Seland og Andersen (2020) viser at ungdommene i Norge som bruker

fritidsklubber gjerne er omgitt av de såkalte «kompetente jevnaldrende» som driver med andre organiserte fritidsaktiviteter. Inngangen til fritidsklubbene i Norge er enten gratis eller krever kun et symbolsk beløp, derfor kunne det vært naturlig å tenke at de som befinner seg der ikke bedriver andre organiserte aktiviteter (Seland & Andersen, 2020, s. 19–20). Det kan tenkes at de vennskapelige relasjonene mellom ungdommene, som Seland og Andersen fant i sine data, kan være en pådriver til at ungdommer i relasjonelle miljø møtes på slike arenaer. Samtidig kan det å drive med andre organiserte fritidsaktiviteter skape rom for at det å gå på fritidsklubb er bedre enn å for eksempel henge på Oslo S. Sosialpolitisk i folkehelsearbeidet er klubbene et viktig tiltak for å holde barn og unge vekk fra steder som kan gi opphav til rus og kriminalitet. Målgruppen har vært «uorganiserte ungdom», og den forebyggende begrunnelsen har vært sentral i norsk sosialpolitikk (Fauske et al., 2009, s. 10). Det kan være vesentlig å se på den kvalitative effekten av fritidsklubbene, og hvem som går der, for å avgjøre hvor stor den forebyggende effekten faktisk er. Er det slik at fritidsklubbene gir en inngang til rus og kriminalitet, eller andre former for antisosial atferd, trues ikke bare folkehelsearbeidet, men også utviklingen av barn og unge. Tøge, Ulland og Andersen (2024) trekker inn kriminologen Per-Olof Wikström som har forsket på ungdomskriminalitet og sett på fritidsklubber. Han viser til at det forekommer en høyere konsentrasjon av ungdommer som har større risiko for kriminalitet på fritidsklubbene. Den forebyggende effekten mener han at burde være å skjerme ungdommer fra miljøer som bidrar til rus og kriminalitet, og minske eksponeringen for slike miljøer, derfor forventes det en mer negativ effekt av fritidsklubbene (Wikström & Loeber, 2000, sitert i Tøge et al., 2024, s. 11). Dersom fritidsklubbene skal fungere som forebyggende burde det være et strukturert tilbud under oppsyn av voksne skikkelser. Deretter kan den kriminalforebyggende effekten være større, ettersom ungdommene selv ikke oppholder seg alene på steder hvor risikoen er større (Wikström & Loeber, 2000, sitert i Tøge et al., 2024, s. 11). Altså kan klubbene struktureres etter kompetansen til de voksne som er der, vil effekten av det forebyggende helsearbeidet stå sterkere. Avslutningsvis belyser Tøge, Ulland og Andersen viktigheten med å få videre kvantitativ forskning på dette feltet. Gjerne de som undersøker effekten inne på fritidsklubbene, slik at det kan gis tilfredsstillende tiltak som kan fange opp utsatte grupper. Samtidig undersøke fritidsklubbenes faktiske forebyggende effekt på lokalmiljøet, og hvordan de mest sårbare gruppene kan nås (Tøge et al., 2024, s. 13).

6.0 Konklusjon

Denne oppgaven har undersøkt hvordan fritidstilbud kan bidra til utvikling og inkludering hos barn og unge. Resultatene viser til mange faktorer som kan både være bidragsyttere til utvikling og inkludering, men også være utfordrende til både deltakelse og effekten. Det kan se ut til at mange av tilbudene har en positiv effekt på barn og unges sosiale utvikling, samt deres samfunnsforståelse. Samtidig er det en utfordring ved kostnadene for familiene ved å være aktiv i fritidsaktiviteter. Dette gjelder gjerne for organiserte tilbud som idrett, korps, og kulturaktiviteter. Den sosioøkonomiske statusen til ulike familier spiller en stor rolle når det kommer til deltakelse, og man ser gjerne at fler av de med mindre ressurser befinner seg på steder som krever lite penger. Herunder kommer fritidsklubber og ungdomshus som det nærmeste tilbudet. Dette leder videre til diskusjonen om de som befinner seg på disse klubbene kan ha en negativ påvirkningskraft på andre ungdommer, da studier viser at det finnes en andel av disse som har bakgrunn i enten rus eller kriminalitet. Man kan trekke linjer til folkehelsearbeidet og sosialpolitikken som skal forebygge at ungdommer havner i slike miljøer, derfor er videre forskning på effekten inne på klubbene en viktig fremtidsplan.

Dette studie har lært meg å se nærmere på hvor inkluderende idretten og andre fritidsaktiviteter faktisk er, samt tilbudenes effekt på ungdom i ulike miljø. Samtidig har jeg fått mer forståelse om hva som er viktig i framtiden, og hvordan sosialarbeidere kan bidra til å finne sosialpolitiske tiltak som kan være helhetlig inkluderende og utviklende.

Referanser

Aveyard, H. (2023). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide* (5. utg.). Open University Press. *22 sider

Fauske, H., Vestby, G. M., & Carlsson, Y. (2009). Ungdoms fritidsmiljø: Ungdom, demokratisk deltakelse og innflytelse. www.regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn-og-ungdom/utredning-om-ungdoms-fritid/ungdoms-fritidsmiljo.pdf> *126 sider

Folkehelseinstituttet. (2022). Betydningen av sosial ulikhet for barns helse og oppvekst. www.fhi.no. <https://www.fhi.no/op/oppvekstprofiler/betydningen-av-sosial-ulikhet-for-barns-helse-og-oppvekst/#fritidsaktiviteter-som-arena-for-sosial-utjevning> *1 side

Frønes, I. (2021). Fritidsklubb; utvikling, utforming og utfordringer. *Forebygging.no*, 2. <https://www.forebygging.no/Artikler/2021/Fritidsklubb-utvikling-utforming-og-utfordringer/> *13 sider

Garsjø, O. (2022). *Forebyggende og helsefremmende arbeid: Fra individ- til systemorientert tenkning og praksis* (1. utg.). Gyldendal norsk forlag.

Helgesen, L. A. (2021). *Menneskets dimensjoner: Lærebok i psykologi* (4. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M., & Arnesen, D. (2021). Sosial ulikhet i deltakelse blant grupper av unge Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant unge i Norge. www.sivilsamfunn.no, 978-82-7763-694-8. *90 sider

Kandidatnummer: 4042

Kvello, Ø. (2012). *Transaksjonsmodellen*. I Ø. Kvello (Red.), *Oppvekstmiljø og sosialisering* (1. utg.). Gyldendal norsk forlag. *19 sider

Meld. St. 19 (2014- 2015). (2015). *Folkehelsemeldingen Mestring og muligheter*. Helse- og omsorgsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/7fe0d990020b4e0fb61f35e1e05c84fe/no/pdfs/stm201420150019000dddpdfs.pdf> *183 sider

Mæland, J. G. (2021). *Forebyggende helsearbeid: Folkehelsearbeid i teori og praksis* (5. utg.). Universitetsforlaget.

Rognsaa, A. (2020). *Bacheloroppgaven: Skriveråd og regler for utformingen* (1. utg.). Universitetsforlaget. *180 sider

Seland, I., & Andersen, P. L. (2020). Hva kjennetegner ungdom som går på norske fritidsklubber og ungdomshus? *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(1), 6–26. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2020-01-02>

Skauge, M., & Hjelseth, A. (2021). Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: Ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom? En analyse av hvordan lekselesing, skoleprestasjoner og utdanningsaspirasjoner henger sammen med frafall fra idrettslag. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(1), 23–43. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-01-02>

Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Universitetsforlaget.*
136 sider

Kandidatnummer: 4042

Tøge, A. G., Ulland, E., & Andersen, B. (2024). Effekter av ungdomsklubber på lokalmiljøet? En forskjell-i-forskjeller-analyse av etableringen av en ny ungdomsklubb i Oslo. *Nordic Journal of Urban Studies*, 4(1), 1–16.

<https://doi.org/10.18261/njus.4.1.2>